

КРИЦЬКИЙ О. В.,

старший викладач кафедри філософії та соціології,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
(Київ, Україна) E-mail: gelovk@gmail.com

ЗМІСТОВНА ПОЛІФОНІЧНІСТЬ ПОНЯТТЯ «СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО»: СПРОБА ФІЛОСОФСЬКОГО УЗАГАЛЬНЕННЯ

У статті зроблена спроба філософського узагальнення поняття «сучасне суспільство», оскільки сучасний філософський дискурс має декілька концепцій, які характеризують сучасний стан розвитку суспільств, що потребує методологічного узагальнення. Звернена увага і на роль та місце людини у сучасному суспільстві, можливі шляхи її реалізації.

Ключові слова: соціум, суспільство, сучасне суспільство, особистість, традиційне суспільство.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Актуальність теми дослідження

Відомо, що людина народжується і розвивається в наперед визначеному для неї середовищі – суспільстві. Незважаючи на різноманіття концепцій, які характеризують сучасний етап розвитку суспільства, визнається, що останнє виступає необхідною умовою розвитку людини як і, власне, природа. Суспільство не може розвиватись саме по собі, його розвиток детермінований діяльністю як окремо взятої особистості, так і діями народних мас, різними соціальними зрушеннями тощо. Філософська традиція та сучасність не виключають із свого дослідження суспільство. Воно виступає одночасно, умовою розвитку людини, континуумом відтворення її сутнісних сил. Загально прийнятим є тлумачення поняття «суспільство», ототожнюючи його із соціумом. У перекладі з латини воно так і означає – соціум, соціальність, соціальне. Але, поняття «суспільство» та «соціум» не є тотожними. Суспільство відображає собою стан, реальний процес життєдіяльності людини, а соціум визначає рівень розвитку цього суспільства, завдяки створенню таких соціальних відносин, які задовольняють потреби та інтереси соціальних суб'єктів.

Таким чином, з філософської точки зору суспільство має два основних значення. Перше, суспільство – це сукупність всіх способів взаємодії та форм об'єднань людей, в якій виражається їх всебічна залежність один від одного. Друге, генетично або структурно визначений тип – рід, вид спілкування, який визначає історичну цілісність, або як відносно самостійний елемент такої цілісності [17, с.132].

У сучасній філософській літературі суспільство визначають як «якісно відмінне від природи, багатомірне, внутрішньо розгалужене і водночас

органічно цілісне утворення, що постає як сукупність історично сформованих способів і форм взаємодії та об'єднання (діяльності, відносин, поведінки, спілкування, регуляції, пізнання), в яких знаходять свій вияв всебічна і багаторівнева взаємозалежність людей» [17, с.621]. Продовжуючи характеризувати суспільство, надають наступне його визначення. «Суспільство – це: а) діахронічно чи синхронічно фіксований соціальний організм; б) відносно самостійний і цілісний момент такого організму; в) спільна основа, поле перетину і накладання індивідуальних дій людей; г) корелят держави» [17, с.621].

Отже, напрашується цілком очевидний висновок, що суб'єктом соціальної дії виступає індивід, який одночасно постає протилежністю іншим, а також взаємодія індивідів розкриває їх індивідуальність та неповторність. Цим самим забезпечується цілісність суспільства: індивіди постійно беруть участь у безперервному відтворенні людського роду; створюють такі умови без яких людина жити не може; виробляють такі ідеї та орієнтири, якими людина живе і організовує свою діяльність. Тому можна сказати, що суспільство є спільністю людей. Воно постає можливим і функціональним тільки за умови співіснування, співпраці різних людей. Але, співіснування не варто розглядати лише як пасивне співжиття, а варто, перш за все, його тлумачити як такі взаємозв'язки, взаємодії, взаємовпливи, які згуртовують людей, а також і відокремлюють їх. Необхідно наголосити, що характеристика суспільства має історичний вимір існування. Сучасний розвиток світоглядної культури містить велику кількість підходів щодо пояснення цього феномена людського існування. Усталеним підходом є поділ суспільства на традиційне і сучасне.

Традиційне суспільство має такі характеристики: замкненість; його розвиток обумовлений традицією, (традиція визнається найвищою цінністю); чітко встановлена ієрархія між стійкими соціальними спільнотами; намагається зберегти у незмінному вигляді соціокультурні основи життя; традиційна економіка; домінує аграрний спосіб виробництва; має низький рівень соціальної мобільності тощо. Окреслені ознаки традиційного суспільства наштовхують на наступні висновки: світ сприймається як раз і назавжди встановлений порядок, який цілісним та непорушним, те що в принципі не підлягає змінам; сутність та місце людини обумовлене традицією та її соціальним походженням. А тому, зважаючи на дані узагальнення, традиційне суспільство є не чим іншим як джерелом масовізації людини. Адже в таких суспільствах переважають колективні установи, а індивідуальні дії можуть призвести до порушення встановлених порядків та традицій.

Незворотних змін традиційне суспільство набуває у XVIII столітті як наслідок промислової революції. Для розвитку особистості, це несло загрозливі тенденції. Оскільки, з одного боку, відбувалась втрата життєвих орієнтирів, цінностей, сенсу життя. А, інша сторона, цього процесу несла в собі нові ще невідомі перспективи. Особистість з необхідністю повинна віднайти або створити нові орієнтири і цінності, які уможливили її подальший розвиток. Це постає можливим тільки завдяки індивідуальності, творчих шукань та прийняттю креативних рішень. «Епоха модерніті проголосила звільнення

індивідуальності, відмову від примусу та знищення традицій. Однак індивідуалізм, який реалізує себе у рамках системи, де головною ціллю кожної людини є досягнення та примноження матеріального достатку (ми поки що не вийшли за ці рамки) породжував, породжує та буде породжувати уніфікацію цих матеріальних цілей, знищення традицій незмінно призводить та буде призводити до масовості, яка вже проявлялась на ранніх етапах розвитку суспільства модерніті» [1, с.31].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спираються автори

Характеристика сучасного етапу розвитку суспільств потребує узгодженості. Адже, коли ми ведемо мову про сучасне суспільство, то цілком логічно виникає питання: яке суспільство ми маємо на увазі? Оскільки можемо говорити і про масове суспільство (Х. Ортега-і-Гасет); про інформаційне суспільство (М. Кастельс); постіндустріальне суспільство (Д. Белл); суспільство знань (Е. Тофлер); технотронне суспільство (З. Бжезинський); суспільство споживання (Ж. Бодріяр) тощо.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація

Сьогодення характеризується суттєвою зміною соціальних відносин, відбувається перехід розвитку суспільств на інший якісно новий рівень. Теоретична означеність цих змін майорить великою кількістю концепцій, які визначають різні критерії подальшого розвитку суспільств. Тому **метою даної статті** постало: здійснити філософську спробу узагальнення цих концепцій, що дозволить надати концептуального визначення сучасного суспільства.

Обговорення проблеми

Один із фундаторів концепції масового суспільства Х. Ортега-і-Гасет стверджує, що сучасний розвиток суспільств є не чим іншим як «палаючою проблемою» [14, с.82]. Автор зазначає, що наявні тенденції розвитку світу мають наступний характер: «Чим більше досягнень, тим вони небезпечніше. Чим ліпше життя, тим воно складніше. Звісно, з ускладненням самих проблем, ускладнюється й їх розв'язання» [8, с.82]. Сучасна людина виявилася ошуканою облаштованістю і зручністю світу, на її, все відбувається природним чином, і людина не ставить перед собою питання, яких зусиль та дій вимагає ця узгодженість та зручність. Сучасна людина лише користується здобутками цивілізації. Дійсно, навіщо їй щось створювати, коли вона всім задоволена (маркою авто, обслуговуванням у ресторанах тощо).

У даній концепції людина, яка мислить і ставить собі питання про сенс та своє призначення, усвідомлює загрозливі тенденції розвитку сучасного світу, що обумовлене поширенням масовізації (свідомості, культури, освіти тощо), а з іншого боку, створює умови, які породжує індивідуалізацію. Особистість здатна взяти на себе відповідальність за подальший хід подій, оскільки вона здатна чітко усвідомити і визначати ті ідеали і перспективи власного розвитку, які відповідають її дійсній природі, вона окреслює мету і завдання відповідно до своїх активно-перетворюючих здібностей. «Ми живемо в час, що чує в собі неймовірну здібність творити, але не знає, що творити». [13, с.38]. Отже, для

створення найбільш оптимальних умов для власної самореалізації сучасна людина має розкрити власну індивідуальність та неповторність. Однією із важливих концепцій щодо характеристики сучасного суспільства є концепції постіндустріального та інформаційного суспільства. Їх аналіз здійснюється у працях Д. Белла (постіндустріальне суспільство) та М. Кастельса (інформаційне суспільство).

Д. Белл, вважає, що постіндустріальне суспільство – це таке суспільство, економічний розвиток якого є результатом науково-технічної революції, що сприяє суттєвому зростанню прибутків населення. Основна сфера виробництва не товари, а послуги; основний виробничий ресурс – інформація та знання. Тому, наукові розробки та їх впровадження стають джерелами розвитку економіки. Саме це й виступає одним із головних чинників розвитку людської індивідуальності. У даній концепції підкреслюється, що основнимінайціннішими якостями особистості постають: рівень освіти; професіоналізм; освіченість та креативність. За умов конкурентної боротьби особистість здатна реалізувати свої можливості та виявити свої навички для успішної та ефективної самореалізації. На думку Д. Белла, постіндустріальне суспільство є новим принципом соціально-технічної організації; це новий спосіб життя, який постає новим етапом розвитку, витісняючи індустріальний, так само як він витіснив аграрний.

Досить близькою до концепції постіндустріального суспільства є теорія інформаційного суспільства. Сам термін «інформаційне суспільство» в науковий обіг був впроваджений у другій половині ХХ століття. Даний підхід дозволяє фіксувати ті зміни, які відбуваються у західному типі суспільств. Саме визначення інформаційного суспільства зумовлено його головними ознаками: виробництво та поширення інформації, яка постає головним видом послуг, товаром та владою [17, с.248]. Тенденції розвитку інформаційних технологій спричиняють і нові умови розвитку людини, що, в свою чергу, трансформує відносини у суспільстві. М. Кастельс використовує та обґрунтовує термін «інформаціональне суспільство». На його думку, це специфічна форма соціальної організації, в якій новітні технологічні засоби, що виникають і впроваджуються в даний історичний період, обробка та передача інформації постають базисом виробництва і влади [10, с.42].

Наступною концепцією щодо характеристики сучасного суспільства здійснив відомий американський соціолог та футуролог Е. Тоффлер. Розвиток суспільств, на його думку, відбувається хвилеподібно. Тому автор намагається віднайти стратегії виживання цивілізацій, в цілому, а також і особистостей зокрема в нових умовах прискорених змін, кризових явищ, якимихарактеризуються зіткнення «хвиль» [15]. Кінець ХХ століття ознаменувався зіткнення «індустріальної хвилі»: промислове виробництво; ринкова економіка тощо з трансринковою цивілізацією «третьої хвилі»: виробництво для споживання. Суспільство «третьої хвилі» характеризується революцією знання. Такі ресурси як земля, робота, сировина, капітал, в цьому періоді розвитку суспільств, автор називає вичерпними ресурсами, а знання – невичерпними. Знання виступає єдиним, що має цінність у кіберпросторовій

економіці. Людина розумової праці розкриває свою індивідуальність і постає надбанням будь-якої організації. Тобто, завдяки цим здатностям особистість реалізовує свої індивідуальні задатки, розвиває їх, постає цінністю і надбанням, тих організацій і утворень де вона впроваджує свої знання та креативні здібності. Тому, головним засобом виробництва постає – інтелект людини. При цьому компанії зацікавлені в тому, щоб саме на їх підприємстві працювали такі робітники, які розкривають свою індивідуальність, впроваджують у виробництво творчі та креативні ідеї, завдяки навчанню, яке на сьогодні можна здійснювати без відриву від виробництва і за допомогою інформаційних технологій.

Осмислення впливу науки та техніки на процеси формування і реалізації особистості, приділена увага відомого американського політолога З. Бжезинського. Основним джерелом сучасних змін є наука і техніка, саме вони роблять суспільство менш схожим на попередній етап його розвитку – індустріальний. «Постіндустріальне суспільство стає технотронним суспільством» [6, с.15]. Технотронне суспільство – це таке суспільство, яке культурно, психологічно, соціально та економічно формується під впливом техніки та засобів масової інформації. Автор навмисно використовує термін «технотронне», оскільки, на його думку, це найбільш точно відображає характер змін сучасного світу, а саме – розвиток техніки та електроніки.

Ще однією із провідних концепцій, яка характеризує сучасний стан розвитку суспільств – це суспільство споживання. Ця метафора використовується для позначення сукупності суспільних відносин, які організовані на основі принципу індивідуального споживання. Суспільство споживання також характеризується масовим споживанням матеріальних благ і при цьому формується відповідна система норм та цінностей. Вперше термін використовує німецький соціолог Е. Фромм, подальшого аналізу набуває у філософських пошуках Ж. Бодрієра [7].

Відбувається також трансформація і в економіці. Економіка тісно переплітається з культурою споживання. Сучасний бізнес виробляє такі форми культури як: смаки, бажання, цінності, інтереси, потреби. Детермінантами цього постає реклама, основою якої є креативна діяльність людини. І сама реклама виступає технологією, а також виникає нова професія, основою якої є конкурентна боротьба за визнання, впровадження і реалізація ідей, боротьба за споживача. Отже, конкуренція між виробниками породжує конкуренцію споживачів. Це, в свою чергу, стимулює розвиток індивідуальності. Тобто, людина намагається споживати так щоб бути «не гірше за інших», з однієї сторони, а, з іншої, «не зливатися з натовпом». Індивідуальне споживання відображає не тільки соціальні характеристики споживача, а також його соціальний статус та особливості його способу життя. У цьому контексті цілком слушним є зауваження відомого культуролога сучасності А. Стоярова. Він зазначає, що саме це характеризує жорстку соціальну диференціацію, а головними параметрами при цьому виступають прибуток та споживання. «Розрив є досить показовим. Заробітки менеджерів у Німеччині ще 40 років тому приблизно у 30 разів перевищували прибутки громадян, а сьогодні ця

різниця збільшена приблизно у 240 разів» [12, с.79]. Такі тенденції характерні для більшості країн Заходу. Сучасний етап розвитку суспільств подолав стримуючий фактор (це обґрунтовувалось у протестантській етиці, де найбагатші мали бути скромними та поміркованими у побуті) сьогодні цей фактор не спрацьовує. Сучасна еліта не приховує від загалу способу свого життя, а навпаки демонструє його. Принцип рівності людей вже давно подоланий, оскільки в життя людей увірвалось таке явище як VIP-статус. Це тепер вимагає поділу обслуговування: надання окремих приміщень, кімнат у готелях, чартерні рейси тощо, що для решти залишається недосяжним.

Така індивідуалізація з необхідністю приводить до того, що людину цікавить тільки вона сама. Цьому сприяє й віртуалізація особистості. Де це не просто спрощення спілкування, а можливість заявити про себе, стати центром світу. Відомий сучасний французький постмодерніст Ж. Ліповецькі визначає, що головною причиною захоплення соціальними мережами (Kontakt, Facebook) є прагнення людини повідомити світ про себе, про власне «Я» і не важливо яким воно є. Наслідком пливу споживання відбувається й трансформація системи освіти. Освіта постає як платна ринкова послуга, яка здобувається у масових масштабах. Суспільство споживання породжує цілу індустрію «виробництва краси». Нова еліта бажає виглядати красивою та молодою. Вона це й отримує, оскільки краса вже має свою ціну (процедури омолодження, пластичні операції тощо). Трансформується розуміння тіла як такого. Воно це не те, чим одарила природа людину, а це такий собі «костюм», який можна змінити, маючи гроші та бажання.

Кожна із концепцій, яка обґрунтовує сучасний етап розвитку суспільств своєрідно розглядає феномен людини. Можна сказати, що розгляд проблеми людини зводиться до дихотомії індивідуального та масового. Так, проаналізувавши такі концепції сучасного суспільства, як масове суспільство, постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство, технотронне суспільство та суспільство споживання можна зробити таке узагальнення, що індивідуальне та масове має місце існування в кожній із названих концепцій. Але трансформації, які характерні для сучасного світового співтовариства, мають глобальний вимір існування і зупинити ці процеси не можливо. Але і ніхто крім людини їх не здатен розв'язати. Тому, цілком дієвим є припущення, яке висловлює сучасний дослідник глобалізаційних процесів Ю. Яковець. «Покоління XXI століття стане формувати політичну, духовну та інтелектуальну зміну, критично переосмислять спадщину і приймуть на озброєння ту концепцію, ті ідеали, які в найбільшій мірі будуть відповідати їх перспективним інтересам» [9, с.27]. А це можливо лише тоді, коли людина набуває такого рівня свого розвитку як – індивідуальність. Особистість є унікальною і багатогранною істотою із великим спектром потреб та інтересів. Серед яких фізичні, економічні, політичні, матеріальні, духовні, соціальні, культурні, національні тощо. Тому саме життя особистості є різноманітним, наповненим змістом, сенсом, і саме це свідчить на користь того, що особистість не здатна уніфікуватись під натиском масовізації. Індивідуалізації забезпечує автономію особистості, свободу її вибору. Вихід із кризових ситуацій здатна

знайти лише сама особистість, маючи потужний потенціал власної свідомості та почуттів. Тільки завдяки цьому вона й здатна створювати та реалізовувати свої можливості і переходити на вищий рівень свого духовного розвитку. Але іншою стороною є те, що людина може й пристосовуватись до тих змін, які відбуваються навколо неї, що відбувається в таких формах як маргінальність, комформізм, тобто задовольняється наявним станом речей, масовізується.

Ні в кого не викликає заперечення той факт, що під впливом процесів масовізації відбувається мутація людської індивідуальності. Однією із причин мутації індивідуальності науковці називають «дефіцит Его». Це відбувається, тому, що особистість не здатна впоратись із дійсністю, адекватно її сприйняти та віднайти своє місце в ній. «Ціна» за індивідуальну свободу виявляється досить високою, що характеризується невпевненістю, незахищеністю та невизначеністю. «Це висока ціна, якщо врахувати ту кількість можливих варіантів вибору особистості, з якою їй доводиться стикатися щодня. При цьому цей вибір здійснюється поза впевненістю, що він призведе до очікуваного результату, що витрати сьогодні завтра будуть нагородженні надбаннями, що відмова від варіантів, які зараз здаються неправильними, не приховує у собі хворобливих втрат» [11, с.55]. Отже, сучасна людина не розуміє кому і в що їй вірити, на що вона може сподіватись, оскільки не вбачає того, хто контролює хід подій (як це, наприклад, відбувалось у традиційному суспільстві). Але, особистість все ж таки усвідомлює ті наслідки і небезпеки та намагається реалізувати себе в нових умовах ризику, і ті рішення, які вона приймає, і ті ризики, які передбачає здійснення вибору, несе сама особистість.

Індивідуалізація на сучасному етапі розвитку суспільств зумовлена, перш за все, діями індивідів, які включають такі складові як: повсякденний перегляд та оновлення взаємних залежностей індивідів в такій системі як суспільство. Як зазначав У. Бек індивідуалізація виступає способом самоствердження. Але варто відрізнити самостійного індивіда від просто індивідуалізованої особистості. На його думку, індивідуалізована особистість – це людина, у якої не залишається іншого вибору, як діяти так, якщо б індивідуалізація була досягнута [3].

Головними аспектами індивідуалізації постають моменти самореалізації та самоствердження особистості. Але, сьогодні, як правило, вносить свої корективи щодо здатності індивідуалізованих людей до самоствердження, що не відповідає потребам їх справжньої самореалізації. Індивідуалізовані особистості з необхідністю завжди «шукають» своє місце в світі, наприклад, в державних інституціях, але при цьому їх перспективи залишаються невизначеними. «Знову виходити на публічну сцену їм змушує не скільки пошук спільних проектів і способів визначити поняття загального блага та принципів спільного існування, стільки відчайдушна потреба участі в «мережі» [2, с.62]. Але основною причиною участі у «мережах», як констатує більшість дослідників, постає обмін інтимними подробицями, що постає сучасним способом побудови суспільства. Ці зв'язки не можуть мати стійкого та сталого характеру існування. Тому, У. Бек влучно зазначив, що «із поступово зникаючих соціальних норм виступає оголене, злякане, агресивне «Его», яке

шукає допомоги та любові. У пошуках самого себе і люблячого загалу, воно із легкістю губиться у джунглях власного «Я». І кожен, хто блукає в тумані власного «Я», більше не здатен помітити, що ця ілюзорність, ця «одинокка камера» для «Его» відображає вирок, який винесений всім» [3, с.9]. Тобто, якщо особистість втрачає віру у власні сили і здатності відбувається її масовізація. «Наша цивілізація перестала задавати сама собі питання. І в цьому полягає головна наша біда. Коли люди вгамовуються з власною неспроможністю контролювати умови власного життя, коли вони капітулюють перед тим, що вважають необхідним і неминучим, - суспільство перестає бути автономним, тобто самовизначальним; або ж люди не вірять в його автономність і тому втрачають мужність і волю до самоуправління та самовизначення» [3, с.13].

Висновки

Отже, розвиток сучасного суспільства є неконтрольованим, не має чітко визначеного курсу та ідеології його розвитку. Сама особистість, її розвиток і реалізація, в більшості випадків, направлені тільки на пристосування до тих умов, які відбуваються навколо неї, особистість перестає бути суб'єктом дії, який підпорядковує собі обставини і несе відповідальність за здійснений вибір.

Життя сучасної людини суттєво відрізняється від традиційного. Зміни, які відбуваються з самою людиною, обумовлені змінами усіх сфер життєдіяльності людини (економіка, політика, культура тощо). Тому ці перетворення породжують принципово нову ситуацію, яка не має аналогів у попередньому досвіді як окремо взятої людини, так і суспільства в цілому. Розгляд різних концепції сучасного суспільства (постіндустріального, суспільства споживання, масового суспільства тощо) показує якісні зміни усіх сфер людської життєдіяльності (політики, економіки, культури) і саме основне те, що як наслідок цих змін відбувається трансформація особистості.

Список використаних джерел

1. Барулин В.С. Социальная философия: ученик [для вузов] / В.С.Барулин – М.: “Гранд”, 2002. – 560 с.
2. Бауман З. Глобализация последствия для человека и общества / З.Бауман. [перевод с англ. М.Л. Коробочкина], (ред. Е.В. Яновская), – М.: «Весь мир», 2004. – 188 с.
3. Бек У. Что такое глобализация? / У.Бек. [перевод с нем. А.Григорьева, В.Седельника], – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 304 с.
4. Бекешкина И.Э. Структура личности. Методологический анализ / И.Э.Бекешкина. – К.: «Наукова думка», 1986. – 129 с.
5. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Д.Белл [перевод с англ. В.Л. Иноземцева] – М.:Academia, 1999. – 783 с.
6. Бжезинський З. Велика шахівниця / З.Бжезинський – Львів, 2000. – 236 с.
7. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры / Бодрийяр Жан; пер. с фр., послесл. и примеч. Е. А. Самарской. – М.: Республика; Культурная революция, 2006. – 269 с.
8. Вирина И. В. Формирование и развитие конкурентоспособности молодых специалистов [Монография] / И. В. Вирина, В. Н. Якимов – Москва – 2008, - 143 с.
9. Голенкова З.Т. Маргинальный слой социальной самоидентификации / З.Т.Голенкова, Е.Д.Шитханян., И.В.Казаринова // Социологические исследования, 1996, №8. – 12-17 с.
10. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество, культура. / М.Кастельс [пер. Б.Э. Верпаховского], – М.: Государственный институт. Высшая школа экономики,

2000. – 607 с.

11. Липовецьки Ж. *Ера пустоты. Эссе о современном индивидуализме* / Ж. Липовецьки; [пер. с фр. В.В. Кузнецова]. – СПб.: «Владимир Даль», 2001, - 232 с.

12. Ліфарєва Н.В. *Психологія особистості: [навч.пос. для студентів вищих навч.закладів]* / Н.В.Ліфарєва – К., 2003. – 240 с.

13. *Новая философская энциклопедия: в 4-х т.* / [руководители проекта Степин В.С., Семигин Г.Ю.] – М.: «Мысль», 2010 – Т.3, - 692 с.

14. Ортега-и-Гассет Х. *Восстание масс* / Х. Ортега-и-Гассет [пер. с испанского А.А. Кудрявцева]. – М.: Ермак, 2005. – 269 с.

15. Тоффлер Е. *Третья волна* / Е.Тоффлер [пер.з англ. А.Євса], – К.: Всесвіт, 2000. – 475 с.

16. *Філософія політики: короткий енциклопедичний словник* / [ред.Л.В.Губерський, авт.-упор.В.П.Андрущенко], – К.: Знання України. 2002. – 669 с.

17. *Філософський енциклопедичний словник [голова редколегії В.І.Шинкарук]*, - К.: Абрис, 2002. – 742 с.

REFERENCES

1. Barulin V. *Social philosophy: student [for institutions of higher learning]* / V. Barulin - M.: "Grandee", 2002. - 560 p.

2. Bauman Z. *Globalization of consequence for a man and society* / of Z.Bauman. [translation M. Korobochkina], - M.: the "Whole world", 2004. - 188 p.

3. Beck U. *What globalization?* / U. Beck - M.: Progress-tradition, 2001. - 304 p.

4. Bekechkina I. *Structure of personality. Methodological analysis* / I. Bekechkina - K.: "Scientific thinking", 1986. - 129 p.

5. Bell D. *The coming of post-industrial society: A venture of social forecasting* / D. Bell [translation V. Inozemzev] - M.: Academia, 1999. - 783 p.

6. Brzezinsky Z. *The grand chessboard: American primacy and its geostrategic imperatives* / Z. Brzezinsky – Lviv. 2000. – 236 p.

7. Baudrillard J. *Society of consumption. His myths and structures* / Jean Baudrillard. - M.: Republic; Cultural revolution, 2006. - 269 p.

8. Virina I. *Forming and development of competitiveness of young specialists [Monograph]* / I. Virina. – Moscow, - 2008, - 143 p.

9. Golenkova Z. *Marginal layer of social self-definition* / Z. Golenkova. // *Sociological researches*, 1996, №8. - 12-17 p.

10. Castells M. *the Informative epoch. Economy, society, culture.* / M.Castells, - M.: State institute. Higher school of economy, 2000. - 607 p.

11. Lipovetsky G. *Era of emptiness. Essay about modern individualism* / Gilles Lipovetsky; - "Vladimir Dall", 2001, - 232 p.

12. Lifareva N. *Psychology of personality:* / N. Lifareva - K., 2003, 240 p.

13. *New philosophical encyclopaedia: in 4 m.* / [leaders of project Stepin V., Semigin G.] - M.: "Idea", 2010 - T.3, - 692 p.

14. José Ortega y Gasset *Revolt of the masses* / José Ortega y Gasset [trudged. from Spanish A.Kudravzeva]. - M.: Ermak, 2005. - 269 p.

15. Toffler A. *The Third wave* / A. Toffler [trudged.from ang. A.Evsa], - K.: Universe, 2000, 475 p.

16. *Philosophy of politics : short encyclopaedic dictionary* / [L. Gubersky, V. Andruchenko], - K.: Knowledge of Ukraine. 2002, 669 p.

17. *Philosophical encyclopaedic dictionary [chairman of editorial board V. Chinkaruk]*, - K.: Contour, 2002, 742 p.

КРИЦКИЙ О. В. – старший преподаватель кафедры философии и социологии Национального медицинского университета имени А. А. Богомольца (Киев, Украина) E-mail: gelovk@gmail.com

СОДЕРЖАТЕЛЬНАЯ ПОЛИФОНИЧНОСТЬ ПОНЯТИЯ «СОВРЕМЕННОЕ ОБЩЕСТВО»:

ПОПЫТКА ФИЛОСОФСКОГО ОБОБЩЕНИЯ

*В статье сделана попытка философского обобщения понятия "современное общество", поскольку современный философский дискурс имеет несколько концепций, которые характеризуют современное состояние развития обществ, которое нуждается в методологическом обобщении. Обращено внимание на роль и место человека в современном обществе, возможные пути его реализации. **Ключевые слова:** социум, общество, современное общество, личность, традиционное общество.*

KRYTSKY, OLEG – Senior teacher of department to philosophy and sociology Bogomolets, National medical university named after O. Bohomolets (Kyiv, Ukraine) E-mail: gelovk@gmail.com

**THE MEANINGFUL POLYPHONY OF “MODERN SOCIETY” CONCEPT:
PHILOSOPHIC GENERALIZATION ATTEMPT**

The author of the article makes an attempt of philosophic generalization of “modern society” term, whereas modern philosophic discourse has several conceptions that characterize modern condition of the development of modern society and demands methodological generalization. The attention was drawn to the place and the role of a human being in a modern society, possible ways of its realization. It is generally accepted to classify traditional and modern society. The article analyzes classical treatment of society by native and foreign researchers. In particular: postindustrial, informational, technotronic, mass society, knowledge society and consummation society. Each concept, which substantiates modern stage of modern society development, observes human phenomenon in its original way. We may state that the observation of human problem leads to the mass and individual dyotomy. The life of modern individual differs greatly from the life of traditional one. The individual himself faces the changes caused by the changes in all spheres of human living (economics, politics, culture, etc). Therefore these transformations give birth to a principally new situation with no analogues in previous experience of both: a human being in particular and society as a whole. The observation of various conceptions (postindustrial, consumption society, mass society etc) shows qualitative changes of all spheres of human activity of individuals (politics, economics, culture). And the key stone is that the transformation of each individual occurs as the result of these changes.

Key words: society, community, modern society, individual, traditional society.

Стаття надійшла до редколегії 14.10.16 р.

Рекомендовано до друку 19.10.16 р.